

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-24>

УДК 330.567.2

РІВЕНЬ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ У ВІННИЦЬКОМУ РЕГІОНІ

LEVEL OF HOUSEHOLD INCOME IN THE VINNYTSIA REGION

Маршук Ліна Миколаївна

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4333-7458>

Ціпцюра Ольга Юріївна

студентка,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8450-4446>

Marshuk Lina, Tsiptsyura Olha

Vinnitsia Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

У статті проведений аналіз рівня доходів домогосподарств Вінницького регіону, а також джерел їх виникнення. Дослідження засвідчує як позитивні, так і негативні сторони процесу забезпечення доходами населення Вінницького регіону. Окрім того, доведено, що доходи домогосподарств хоч і мали в основному позитивну тенденцію до збільшення, проте зважаючи на певні економічні чинники, які впливають на їх розмір, вони є не досить стабільними та їх рівень необхідно покращувати для економічного розвитку та стійкості країни. На основі отриманих результатів запропоновано шляхи зростання рівня доходів домогосподарств, які повинні здійснюватися державою. Такими шляхами є: створення для населення необхідних умов для його соціальної активності, зокрема, розширити обсяг робочих місць, підвищити заробітну плату до гідного рівня, збільшити рівень соціальних допомог і трансфертів, стабілізувати на ринку товарів рівень цін на споживчу продукцію, знизити рівень податкових платежів для заохочення населення до підприємницької діяльності.

Ключові слова: домогосподарства, фінансові ресурси, регіон, рівень життєдіяльності, соціальна стабільність, джерела доходів.

В статье авторами проведен анализ уровня доходов домохозяйств Винницкого региона, а также источников их возникновения. Исследование показывает как положительные, так и отрицательные стороны процесса обеспечения доходами населения Винницкого региона. Кроме того, доказано, что доходы домохозяйств хоть и имели в основном положительную тенденцию к увеличению, однако несмотря на определенные экономические факторы, которые влияют на их размер, они недостаточно стабильные и их уровень необходимо улучшать для экономического развития и устойчивости страны. На основе полученных результатов предложены пути роста уровня доходов домохозяйств, которые должны осуществляться государством. Такими путями являются: создание для населения необходимых условий для его социальной активности, в частности, расширить объем рабочих мест, повысить заработную плату до достойного уровня, увеличить уровень цен на потребительскую продукцию, снизить уровень налоговых платежей для поощрения населения к предпринимательской деятельности.

Ключевые слова: домохозяйства, финансовые ресурсы, регион, уровень жизнедеятельности, социальная стабильность, источники доходов.

In the current conditions of economic development, an important aspect is the analysis of household incomes, as they determine the level of livelihood of the population, as well as the level of economic development of the country as a whole. Financial resources are the main indicator for characterizing the well-being of household members. It is also important that the income of the population fills the state budget and funds of the country, so the analysis

of the level of household income is necessary to identify and improve the negative phenomena in the economy. The purpose of the study is to identify trends in the level of financial resources of households in the Vinnytsia region. The article analyzes the general indicators of household income in the Vinnytsia region, as well as the income of one household on average per month. According to the above information, the authors of the study analyzed the level of household income in the Vinnytsia region, as well as the sources of their occurrence. The study shows both positive and negative aspects of the process of providing income to the population of Vinnytsia region. In addition, household incomes have been shown to have a generally positive upward trend, but due to certain economic factors that affect their size, they are not stable enough and need to be improved for the country's economic development and sustainability. Based on the obtained results, ways to increase the level of household income, which should be provided by the state, are proposed. Such ways are: creating the necessary conditions for the population for its social activity, in particular, to expand jobs, raise wages to a decent level, increase the level of social benefits and transfers, stabilize the commodity market prices for consumer products, reduce tax payments for encouraging the population to do business. Thus, ensuring a decent level of financial resources of households is an important process for both the population and the country's economy. For effective and stable economic development of the country, the state needs to take appropriate measures that will promote labor activity, encourage the population to entrepreneurship, investment in economic projects, intellectual and physical development of each member of the household. This is one of the main tasks of the country, which is aimed at improving its economic situation.

Keywords: households, financial resources, region, standard of living, social stability, sources of income.

Постановка проблеми. Фінансові ресурси домогосподарств кожної країни є економічно важливими не лише для того, щоб забезпечувати певний рівень життя населення, а і для забезпечення економічно-сталого розвитку країни. Вони є джерелом поповнення бюджетів, грошових фондів країни та виступають у ролі інвестицій у ефективний розвиток економіки країни.

Завдяки розвитку ринкових відносин збільшився інтерес до визначення рівня фінансових ресурсів домогосподарств. Це відбулося завдяки переосмисленню ролі домогосподарств як основного суб'єкта ринку та фінансової системи країни [1, с. 58].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження даної проблеми у своїх працях висвітлювали такі науковці і дослідники, як Нагайчук В.В., Костюк С.В., Кушнір Т.О., Іванов С.В., Гуржий Т.О. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні актуальною проблемою є вирішення питань щодо рівня доходів домогосподарств та їх життєдіяльності загалом у соціально-економічному розвитку України. За останні роки також актуальним є визначення джерел фінансових ресурсів домогосподарств України, їх диференціація та ефективне використання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Завданням статті є проведення аналізу динаміки та структури доходів домогосподарств Вінницького регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Доходи є найважливішою складовою фінансів домогосподарства, адже від їх рівня залежить як добробут домогосподарства, так і розвиток національної економіки країни загалом.

Якщо розглядати доходи на мікроекономічному рівні, тобто на рівні домогосподарств, то можна сказати, що доходи забезпечують населенню відповідний рівень якості життя, тобто домогосподарством здійснюються необхідні для його життєдіяльності витрати (продукти харчування, комунальні послуги, витрати на одяг тощо). На макроекономічному рівні ж завдяки фінансовим ресурсам домогосподарств визначається рівень розвитку національної економіки (діяльність малого підприємництва, поповнення державного бюджету шляхом сплати різних видів податків тощо).

На сучасному етапі розвитку країн існують різноманітні джерела фінансових ресурсів домогосподарств: заробітна плата, прибутки та змішані доходи, доходи від власності та самозайнятості, пенсії, стипендії, трансферти, допомога від родичів тощо. Від диференціації таких джерел залежить рівень доходів та структура кожної категорії у загальних ресурсах домогосподарств України та зокрема Вінницького регіону (табл. 1).

Основним джерелом доходів домогосподарств протягом аналізованих років була заробітна плата, питома вага якої в усіх доходах становила найбільшу частину, протягом усього періоду заробітна плата мала тенденцію до збільшення, а саме на 165,21%. Тому заробітна плата є основним джерелом та значним чинником матеріального забезпечення домогосподарств.

Другими по структурі у загальних доходах домогосподарств Вінницької області були соціальна допомога і трансферти, частка яких протягом аналізованих років мала тенденцію до зменшення попри те, що їх сума збільшилась на 16094 млн. грн.

Таблиця 1

Структура доходів домогосподарств Вінницької області у 2015–2019 рр. [2]

Показник	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення	
	%	%	%	%	%	Абсолютне, 2019–2018, млн. грн.	Відносне, 2019/2018, %
Заробітна плата	32,81	35,74	37,79	40,12	41,08	7086	115,43
Прибуток та змішаний дохід	26,72	26,49	25,42	24,97	25,87	4794	116,77
Дохід від власності	4,09	3,40	3,09	3,14	3,41	814	122,66
Соціальна допомога, трансферти	36,38	34,37	33,70	31,77	29,64	1887	105,19
Усі доходи, млн. грн.	60923	71888	94417	114480	129061	14581	112,74

Найменшу питому вагу займають доходи від власності. У 2019 році вони займали 3,41% від усіх фінансових ресурсів домогосподарств, а у 2018 році їх частка була меншою на 0,27%, що свідчить про їх поступове зростання. Детальнішу динаміку доходів домогосподарств Вінницької області зображено на рис. 1.

За відсутності конкретних показників доходів домогосподарств у 2020 році в загальному можемо сказати, що пандемія COVID-19,

яка почалась у кінці I кварталу 2020 року, мала негативний вплив на рівень фінансових ресурсів населення як в Україні, так і в усьому світі. В результаті карантинних обмежень зменшувались доходи домогосподарств від заробітної плати через її зменшення та скорочення робочих місць, зменшилась платоспроможність малих підприємств через спад рівня реалізації товарів та послуг тощо. Саме ці два чинники, заробітна плата населення та дохідність підприємств, мають великий вплив

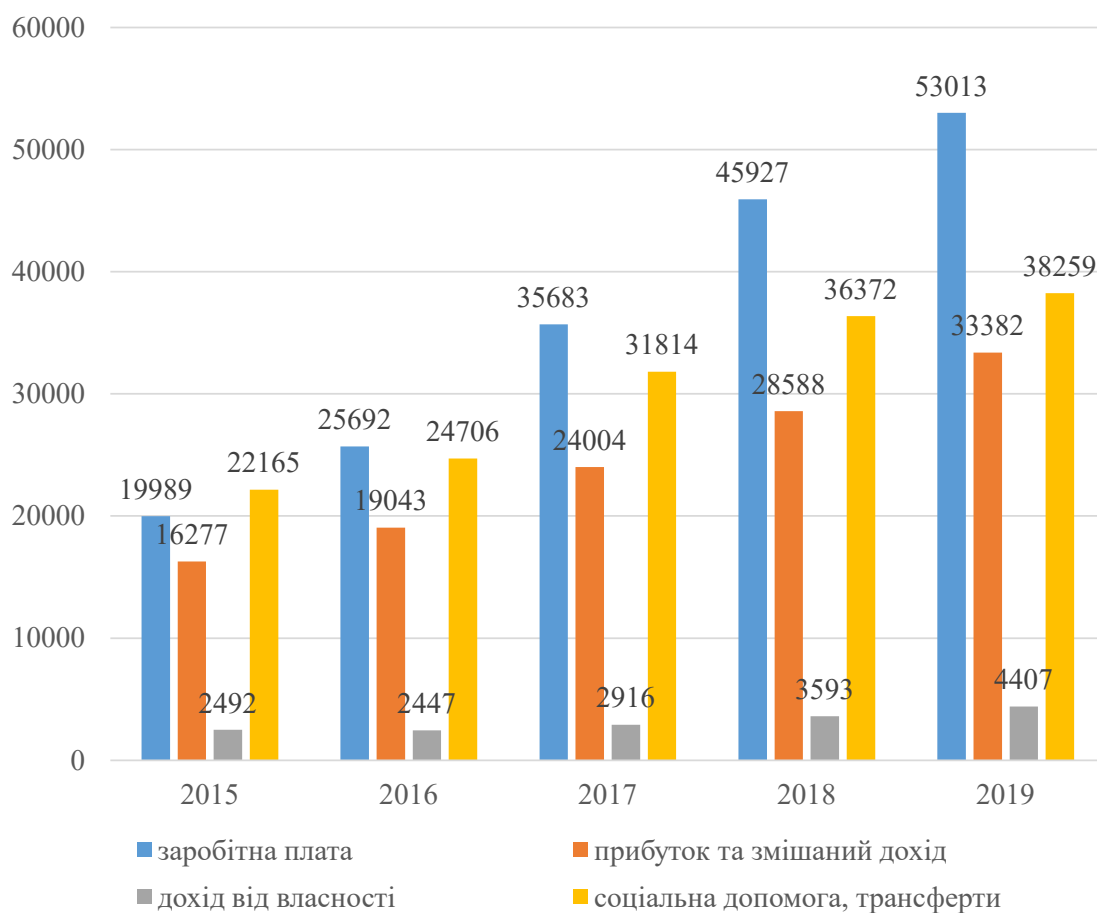

Рис. 1. Динаміка доходів домогосподарств у Вінницькій області протягом 2015–2019 рр., млн. грн. [2]

на загальний розвиток економіки, адже за їх рахунок у вигляді податків наповнюється більша частина державного бюджету та грошових фондів країни.

Домогосподарство може складатися з однієї, двох або більше осіб. І грошові доходи кожного домогосподарства України є різними. Це в основному залежить від: кількості працюючих осіб домогосподарства, інтелектуального та фізичного розвитку особи, забезпечення державою населення робочими місцями, рівня заробітної плати тощо. Тобто рівень доходу одного домогосподарства залежить від розвитку самого домогосподарства та забезпечення державою необхідних для нього умов. У таблиці 2 наведено структуру щомісячних доходів та сукупних ресурсів одного господарства в середньому по Вінницькому регіоні.

Отже, найбільшу частку у місячних доходах домогосподарства займають грошові доходи, структура яких протягом 2017–2019 рр. зростала і становила 83,9%, 87,4% та 87,9% відповідно. Динаміка грошових доходів за 2017–2019 рр. зросла на 2981,51 грн., тобто на 43,59%. Оплата праці займає у грошових дохо-

дах найбільшу частку, що зменшилась з 47,8% у 2018 р. до 46,5% у 2019 р. Другим за вагомістю джерелом є соціальні допомоги, які протягом 2017–2019 рр. збільшились на 420,85 грн., проте питома вага їх зменшилась на 3,1%.

Пандемії COVID-19 негативно вплинула на домогосподарства, які масово втрачають основні напрямки доходів, а інвестиційний потенціал населення вкрай низький. У цілому найбільш уразливими з точки зору соціально-економічного впливу COVID-19 є сім'ї, яким складніше диверсифікувати свої доходи. Найбільшого впливу, зазнають чотири нижченаведені категорії:

- домогосподарства з трьома та більше дітьми;
- самотні батьки з дітьми;
- домогосподарства з дітьми до трьох років;
- самотні пенсіонери старше 65 років.

Джерелом, яке приносить найменше доходу домогосподарствам є пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку, питома вага яких становить: у 2017 р. – 0,2%, у 2018 р. – 0,2% та у 2019 р. – 0,3%. Детальніше динаміку сукупних місяч-

Таблиця 2

**Структура сукупних ресурсів домогосподарств Вінницької області
(у середньому за місяць на одне домогосподарство) у 2017–2019 рр. [3]**

Стаття доходу	2017	2018	2019	Відхилення	
	%	%	%	Абсолютне, 2019–2017, грн.	Відносне, 2019/2017, %
Грошові доходи	83,9	87,4	87,9	2981,51	143,59
Оплата праці	43,8	47,8	46,5	1624,87	145,50
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	4,6	8,9	10,2	764,71	303,90
Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	6,0	4,5	7,0	293,00	159,90
Пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою	18,0	18,3	16,9	420,85	128,68
Грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	11,5	7,9	7,3	-121,90	87,00
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	5,8	5,3	4,9	74,65	115,79
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії, палива	6,0	4,0	0,9	-388,61	20,56
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо, на оплату послуг транспорту, зв'язку	0,2	0,2	0,3	17,21	205,52
Інші надходження	4,1	3,1	6,0	336,16	200,56
Загальні доходи, грн.	8153,07	9331,08	11173,99	3020,92	137,05

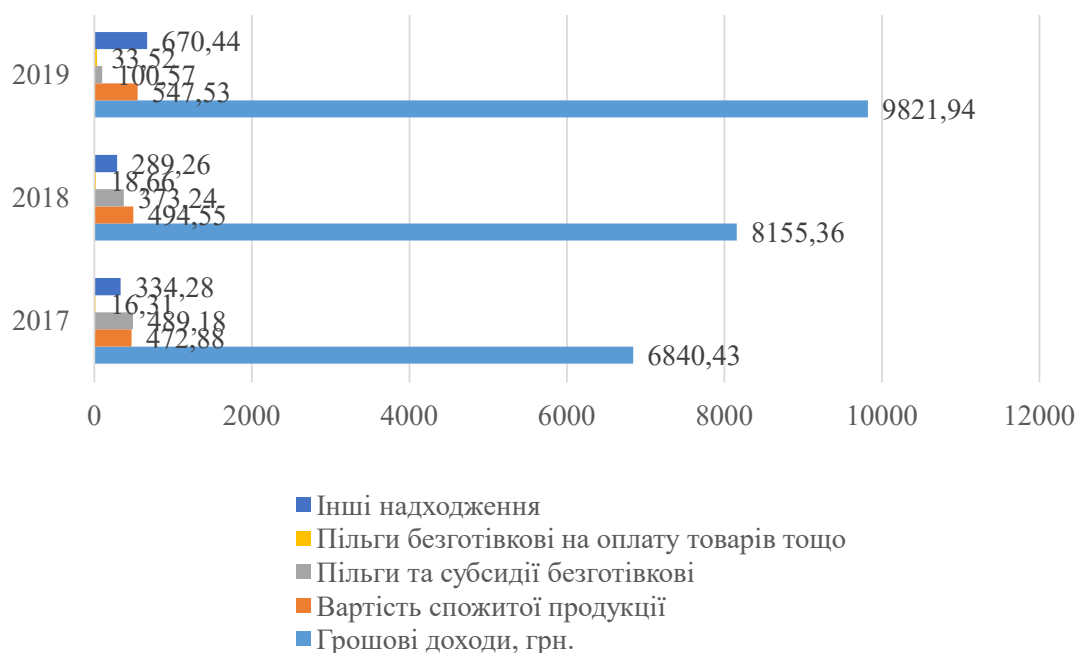

Рис. 2. Динаміка сукупних ресурсів домогосподарств Вінницької області (у середньому за місяць на одне домогосподарство) у 2017–2019 рр., грн. [3]

них доходів домогосподарства по Вінницькій області зображено на рисунку 2.

Динаміка показників доходів домогосподарств показує, що за останні роки фінансові ресурси одного домогосподарства в середньому збільшились, зокрема відбувся значний ріст грошових доходів (в основному за рахунок підвищення оплати праці) та інших надходжень. Це означає, що доходи від зайнятості зростають та підвищується їхня структура у зальних грошових доходах домогосподарства, що відповідає ринковим засадам [4, с. 13].

Висновки. Отже, можна сказати, що в основному доходи домогосподарств Вінницького регіону мають тенденцію до поступового зростання, проте є окремі важливі категорії доходів, такі як соціальна допомога, трансферти, прибуток та змішаний дохід, динаміка яких збільшується, проте питома вага у

загальних доходах зменшується. Тому для покращення показників доходів населення та підвищення рівня життя домогосподарств в цілому, особливо в умовах пандемії, державі необхідно створювати сприятливі умови для безпечного, довгого, здорового та активного життя громадян, забезпечуючи ефективно зростання економічного стану країни та соціальну стабільність суспільства. Тобто треба здійснити такі заходи: збільшити рівень заробітної плати, розширити наявність робочих місць, залучати населення до працевлаштування, збільшуючи соціальні допомоги та пільги, стабілізувати рівень цін на товари та послуги, заохочувати населення до підприємницької діяльності, знижуючи ставки податків та кредитів, проводити різноманітні заходи, які будуть спрямовані на інтелектуальний та фізичний розвиток громадян, а особливо на розвиток фінансової грамотності населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гуржий Т.О. Динаміка джерел і структури фінансових ресурсів домогосподарств. *Національна економіка. Інтелект XXI*. 2018. № 4. С. 58–63. URL: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_4/11.pdf
2. Доходи та витрати населення 2019 (2021). *Статистичний збірник. Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/02/d_v_reg_19.pdf
3. Структура сукупних ресурсів (2000–2019 рр.) (н.д.). URL: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/6795--1999-2010.html>
4. Іванов С.В. Фінанси домогосподарств: аналіз у контексті політики забезпечення добробуту населення України. *Фінанси інституційних секторів економіки. Фінанси України*. 2018. № 9. С. 7–24. URL: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5253/1/Фінанси%20домогосподарств%20аналіз.pdf>

REFERENCES:

1. Ghurzhyj, T.O. (2018). Dynamika dzherel i struktury finansovykh resursiv domogospodarstv [Dynamics of sources and structure of financial resources of households]. *Nacionaljna ekonomika. Intellect XXI – National economy. Intelligence XXI*, 4, 58–63. Retrieved from: http://www.intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_4/11.pdf
2. Dokhody ta vytraty naselennja 2019 (2021) [Incomes and expenditures of the population in 2019]. *Statystychnyj zbirnyk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy – Statistical collection. State Statistics Service of Ukraine*. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/02/d_v_reg_19.pdf
3. Struktura sukupnykh resursiv (2000–2019 rr.) [The structure of total resources (2000–2019)]. Retrieved from: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/statistical-information/6795--1999-2010.html>
4. Ivanov, S.V. (2018). Finansy domogospodarstv: analiz u konteksti polityky zabezpechennja dobrobutu naselennja Ukrainy [Household finances: an analysis in the context of the welfare policy of the population of Ukraine]. *Finansy instytucijnykh sektoriv ekonomiky. Finansy Ukrainy – Finance of institutional sectors of the economy. Finance of Ukraine*, 9, 7–24. Retrieved from: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5253/1/Фінанси%20домогосподарств%20аналіз.pdf>